ԱՐՋԱԳԱՆՔ ՀԱՅԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԵԱՑ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Ամէն իւրաքանչիւր շաբաթ՝ 52 օրինակ է։
Տարեգրութեան տեղն է Պոլիս, Զինճիրլի—խան վէրի յարկ Թիւ 18։
Դուրս երթալիք թիւերէն փոստայի ծախքը առնողին վրայ է։

Շաբաթին գինը դահեկան կանխիկ 60
Կիսաշաբաթը » 30
Մէկ թիւը վարայ 50
Ցանուցմանց տողն է դահեկան 2

ԹԻՒ 138 ՇԱԲԱԹ Գ· ՏԱՐԻ Գ· ՇՐՋԱՆ 1871 ԱՊՐԻԼ 10

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԳԱԼՕՒՍՏ

Մօնպինեօր Ֆրանքի անունով հոդեւոր բըժիշկ մը՝ որ շատոնց ’ի վեր պիտի գար՝ պիտի գար, վերջապէս եկեր է։

կըսուի թէ այս մարդը՝ կրօնի, խաւիֆէյի և աթլազի աղտերէ բռնուած Հայերը կատր կատր պիտի ընէ, և ասկորը միեէն բաժնելու պէս իրարմէ պիտի զատէ եղեր։ Եւ ասոնցմէ այն մասը՝ որուն հիւանդութիւնը դեռ տհաս է, բնութեան տրամադրութեանը պիտի ձգէ եղեր որ՝ բաղդը եաթ եղողը ինքնիրմէ առողջանայ ու աղատի։ իսկ միւս մասը՝ որուն ախտը աղէկ մը հասունցած, անմիջական դարմաններու կը կարօտի, իր վրայ պիտի առնէ եղեր որ ուղածին պէս դեղէ։

Գերաշնորհ Տօքթօրը կը դանուի ամեն օր, առաւտները իր քարեօղան, Թիւ 2 եօրղան։ ցորեկները տաղրա-տապան՝ վոզոյ կըտ-կալէ։ իրիկուններըը լօքանթան՝ պրէս Մըսըրի։ դիւշերները մինչեւ լոյս լալկան լալկան՝ ձիզուիթ, վարի յարկ Ն· 100։

ՆԵՎՍ ԵՂԱՆԱԿ, ՆԵՑՈՎ ՊԱՏՄԱԲԱՐ

Աւետման առտին օրը Պէշիկթաշի եկեղեցին գեր։ խորէն Սրբազանը ձայնաւոր, հանդիսաւոր, նէյաւոր, արմենիկաւոր (չանիւք Պէշիկթաշի լ֊ի֊ոյ խըճանէն) տուրբ պատարագ մատուցած առեն, ժողովուրդին մէջէն մէկը անանկ չերմեռանդութեամբ լցուեր է, որ խեղճ ամանը ճամթեր՝ ու ալէն դալով, այն առիճան թիզ վերտէյէն «եաբ հէյ, դուէ՛նո մը պօռացեր է օր, գալիրներն ու սարկաւագները հարկադրուեր են փէսէն թէմ բռնելու։

Ըսենք թէ նոր և խիստ չարժումները ամեն առեն չիղերու խանգարումներ կը պատճառեն, բայց թէ որ Աստուած այս կլառնէթէին ձայնին ալ չողորմի, հապա երբ պիտի ողորմի մեր խեղճ աղգին։ Ասի այսպէս առաւրնողը անանկ կարծած ըլլալու է օր, ինչպէս մեռելները փողի ձայնով պիտի յառնեն՝ թերեւս Աստուած ալ ֆլավուիթայի ձայնով արթննայ։ Աստանկ ըլլալը Մամուլ թէ որ դիտնայ՝ ամեն օր պօռաղանով կ’ողոթէ։

ՆՈՐ ՈՏՔ ԵԼԱԾ ԾԵՐՈՒՆԻ ՄԸ

Վոսկորի գիւղերէն ծերունի վարժապետ մը պատուաւոր ընտանիքէ աղջիկ կը փնտռէ եղեր։ Քանի մը բարեկամներ առաջարկեցին որ առաջ վրայ դրնէք, և մաղը մօրուքը ճերմկած մարդ մը լինար ալ տասնուհինգ տարուան աղջիկ մը առնելու եղեր է ըսելով՝ մարդուն ֆօթօկրաֆը քաշենք։

Բայց ի՞նչպէս հնար կըլլայ ատիկայ ընել, քանի որ մենք և ամեն մեղի պէսներն ալ այս խելքին վրայ ենք։

Կերեւայ թէ այս պատուելին՝ պառաւնեբուն երիտասարդայ հետ կարգուելուն վրէժը հանելու համար այս ընտրութիւնը ըրեր է։ Ատոր ըսելիք չկայ։ Հեմէն ճամբան տեսած աղջիկներուն եռեւէն տնտեսը կամ ժամկոչ մը լռզ ղրկէ։ Հրամանին իր ծոյն է։

ԲԱՄԲԱՍԱՆՔ ԶԻ ԲԱՆՆ ԱՍԱՆԿ Է

Մահլայ վերջին թուով հրատարակուած Մանկանեանց ստորագրութեամբ նամակին նկատմամբ ծոյերնիս լռութիւն մը պահեր էինք և կը կարծէինք որ մարդ չտեսնար։ Բայց մեր հարազատը ինչպէս ալ տեսեր և իսկոյն իր բողոքոյ փողը տարեր կամացուկ մը Մասիսին ականջը խոթեր է։

Մեր պահած լռութիւնը գիտցողին աւելի մեծ նշանակութիւն ունի՝ քան թէ անոր հասնած ձայնը, բայց դարձեալ հոգ չէ, խօսք հասկցողներու առջեւ այս ձայնը և լռութիւնը երկուքն ալ իրարու եաղանճի չեն, մէկ հօր և մէկ մօր զաւակներ են . . . .

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐ

Նամակ, յօդուած, բողոքագիր և հանրագիր այնչափ չատ դիզուած կան քովերնիս, որ եթէ օր մը մեր թերթերը (Աստուած չընէ) օխայով ծախելու երթենք, այս տեսակ գրութիւններն ալ մէկտեղ խուրտալաթի գին հէլվաճի քել Հասանին ծախած առեններու՝ անշուշտ հրատարակութենէ մը աւելի չահ պիտի բերէ մեզի։

Հրատարակութեան յանձնարարութիւն մը երբէք չեմք ուզեր մերժել անոնց՝ որ վստահութեամբ մեզ կդիմեն։ Բայց երբ այնչափ երկար կըլլան՝ որ մեր թերթի փափուկ սահմանքը չկրնալով մարսել՝ դուրս պիտի փսխէ, այն ատեն չեմք կրնար յանձնառու ըլլալ։

Եթէ մէկ նիւթով միայն ամբողջ թերթ մը ծայրէ ի ծայր լեցընելու անպատշաճութեան ղիջանելու ըլլանք, այդ ախորժակը մի միայն հակահատուն ընթացից նկարագրութեան համար կպահենք, դի այդ խընդիրը նոճիի պէս միտադալար ամառ ձմեռ կանանչ է, ու երբէք չկրնար թառամիլ։ Ո՛չ կաղէլ տէօքիւմի ունի, և ոչ եավրաք ֆուրթունասի։

Իսկ գաւառներէն եկած ազգօգուտ և չէնք չնորհք համառօտ գրուածքները անընդունելութեան ցանկէն դուրս են։

ՍՈՒՐ ԵՐԿՍԱՅՐԻ

(Շարունակութիւն տես թիւ 137)

Հասունը՝ ինչպէս ամեն բանական փոքրիկ կենդանիներ, իր տղայութեան հասակը մարդու պէս անցուց։ Բայց երբ ակռաները աղէկ մը բուսան՝ սկսաւ ոսկոր փնտռել կրծելու։

Օրին մէկը եղաւ հարցուց թէ ալ ինչ կը իր հայրը և ինչ մարդ էր։ Երբ իմացաւ թէ թագաւորական և բաղդատնդիր տասրի մ'է եղեր, ատկից հաց չելլար, ըսաւ ինքնիրեն։ վասն զի այդ աղգը ոչ բուրդ ունի խուզելու և ոչ իւղ քամելու։ Ուստի մօրը ցեղը փնտռելու ելաւ։ Անոր համար ալ իմացաւ որ՝ թէպետ ինքը Հայու ցեղէ էր, բայց Լատին ըլլալուն խոյամ մըն էր մնացեր։

Հա՛, ըսաւ։ ասիկա դործին կուգայ։ Աջինին կրծիկը կը ծծեմ, ետքինին ալ պարարտութիւնը կը լղեմ։ Այսինքն՝ քաղաքականապէս Հայուն գոյը կը բռնեմ, կրօնապէս ալ Լատիններուն պէսերը կը չցեմ, ըսաւ։ ու ձեռքի գրքերը դպրոցի գրասեղանին վրայ ձգելուն պէս՝ բուրդ-ուփապուճ եկաւ ազդային դր-

ժերան մէջ նետուեցաւ։ Մէկ երեսը ազգին դարձուց, միւս երեսը Բիւրականտոյին. մէկ աչքը Ազգային անտուկին բանկիքին անկած, և միւսն ալ վատիկանու բարձրարերձ սանդուղներուն՝ որոյ հիմը հողին տակն է և գագաթը մինչեւ Աստուածային գահոյիսը կըբարձրնելու տեղը կը հասնի. Ալ ձեռքով պապականդաւաղանը ամուր մը բռնեց, ձախովն ալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ նուիրական աւանդութիւններն կէսմրիւկէն մալ վախցնելու կամ կրակէն բըռնի ազատելու պէս, Ջիվիմա — վէքքիայի նաւը նետելով՝ ի Հռոմ կը վախցընէր։ Իսկ ոտքերը Ռատոսի բերդին դրան վրայի արձանին պէս ահագին կերպով բացած՝ Արեւմտեան կողմը ուժով կոխեր, Արեւելեան կողմն ալ կից ղալնելու համար միշտ վեր բըռնած էր։

Վերջապէս՝ խելքն ու միտքը չալութեան, սիրտն ու հոգին մահութեան տուած՝ դիշեր ցորեկ կը մտածէր թէ ինչպէս ընէ, որ երկու խարդուղն ալ մէկ լօզմուխի տակ սղմեցնէ։

Ասոր վրայօք՝ Ռօպէնսօնի պէս խելքը այնչափ Մամուլին տակը դրաւ՝ ճնշեց ու սեղմեց որ ասոր ալ ճարը գտաւ. «Գիտեմ ղինչ արաքից» ըսաւ, ու այն ժամանակի երեւելի աղգայիններէն մէկ քանիներուն քիմն ու բերանը մտաւ, ու համոզեց որ՝ եթէ քիչ մ'ալ ասանկ երթայ, ազգին սեպհական իրաւունքները ոտքի տակ պիտի երթան։ Ազգային վարչական իշխանութեան գլուխը գտնուող անձինք բանիբուն և գործունեայ չեն, Անդիէն Հռոմի աչքերը չորս բացեր, իբրեւ զառիւծ գոչէ՝ թէ մեզի ճրը կանիցէ, կըսեր։ Ասոր ճարը նայելու է. եկեղեցական իշխանութեանց ամէոռները պարապ թողուելու չեն դար. վաղը Հռոմին Մօնսիներ մը կուգայ թէբէնիս կը բազմի, պաճախներն ալ ուսերնուս վար կը կախէ. ճանճ չեն որ էլեաղէով մը վռնտես. բիրէ թախտափրմի չեն որ ճղմելով հատցնես. քանի վրանուս թօթուելնիք ըսենք, այնքան աւելի կը տեղաւորուին. քիչ մը տըռտըռը չատցնես՝ աւազ ուրթաթու վարագուրին պէս «ընդ մէջ հերձաւ»ը կը կոխեն. քիչ մը ոտքերնուն տեղ ընեն՝ բոլոր մարմնովին Թալիոն եախսըխի պէս կը փակչին կը մնան։

Այս և այս տեսակ խօսքերով իր բերանը նայող գլուխները այնպէս ուռեցուց որ, սերսեմնալով՝ «եղիցի մեզ ըստ բանի քումդ» ըսին, քովէն առին գալոցին։

Այս կողմը ճէպս նետենք, ըսաւ. հիմայ գառնանք միւսին։

Ոտքից տապանները լզեմ, վեհափառ Հայրապետ, ինչ կընես, քանի ես թէ արժուն ես։

Այս ազգը ինչու այսպէս սանձարձակ թողեր ես. Ասանց ետլարը վրանին ձգելու չի գար. Անդին հերետիկոս Հայերուն ախոռները դռները կռնակի վրայ բաց են. հապա ելլան հոն փախչին նէ. Ասոնց վրայ անանկ ֆըլըրրկեօղ իչխող մը ըլլալու է որ տիզկինը միշտ ձեռքը դեպի քսու ուրը վարակոտ քշէ զանոնք։

Քիչ մըն ալ սամանը պօղկէկ տալու է որ չելնեն աչուընին վեր առնեն ու չորս կողմերնին նային. Ջեմ յիշեր որ «թիլքինին տօլաշտըղը քլուրքճիւ տիւքքեանլարը տըր» կսեն։ Բայց պիտի ըսես թէ՝ քու պտըտածդ մըր տեղուանքն է։ Իմ ինչ ըլլալս թէպետ ես աղեկ մը չեմ հասկցած, բայց սա կայ որ Հայ չեմ. ասիկայ ամէն կերպով կրնաք ատուգել, ուստի և այս մասին Ձեր վեհափառութիւնը մեծ վստահութիւն կրնայ ունենալ, անանկ մէկու մը վրայ, որ պապուլմանէներու մէջ անգամ հաղիւ կրնայ դասնուիլ անոր պէս աղգասիրութեան մոլորութիւնէ խոպան ղերծ և ազատ մնացած անձ մը։

Արդ՝ ով Ամենաբրջանդ և ամենավեհափառ Տէր, ժամ չառաջ փարաիք պիտի փոխես՝ ինչ պիտի ընես ըրէ, հիմայ քիմ խըմչելու՝ եախը փոխելու ժամանակը չէ, ատոնք եաքն ալ կրնաս ընել. Ցեղդ ալ կրնես կոր նէ՝ քիչ մը ակռադ սիմէ։ Այդ տեսակ գործքերը առ այժմ եա ձգելու հետեւանքները ծոդ իմ վրաս մնան. թէ որ նեղուիք և ձայն մ'ելլենէ՝ ես պատասխանատու կըլլամ. Միայն սա կազաչեմ ոնհահամբոյր խոնարհութեամբ՝ որ մեր ազգին դլուխն վերեւ մէկը անկելու փափուկ խնդիրը ամէն լուծելիքներէդ առաջ

լուծէք, որովհետեւ հոս է կենսական խնդիրը։

Ա. յս համդիպ և կակղեցուցիչ նկատողու թիւններուն վրայ, Ս. Պասլն ալ մտածելով որ արդէն կապելու քակելու իշխանութեան ժա ռանգաւոր մէկու մը դէմ չըլլար, եթէ այսոր իրաւասութիւնը աւելի ընդարձակելու իր բար ձրագոյն կամքը չնորհէ, դրիչը ձեռք առնել լով թղթի մը կտոր ուղեց, որուն վրայ այսպէս դրեց։

«Դու, Տէր Անտոն, որ ունիս իշխանութիւն ուչխուրդ քէօռ կապ ընելու, և թուններ քնե րը քակելու, այսոր քիռովս հոս տամ քեզ հը րաման, նաև ինծի պէս և իմ տեղս լուծելու՝ ուր և ինչպէս որ պէտք ըլլայ։

Ա. յն թուղթը ձեռք ձլածին պէս՝ կուդայ կը կարդայ աղգային երեւելիներու ժողովին մէջ, ուր լսուելուն պէս իսկոյն ամբոխները կը պարպուին, և սա ալ անմիջապէս նախագա հին տեղը կանցնի, և կ՚սկսի իր պատգամնե րը աղգին ականջն ի վար որոտալ։ Իրեն ա ռաջին գործ կ՚ընէ, նախագահութեան հրա մանագիրը՝ որուն ստորագրութիւնը, աճելէյի և նեղ առենի գալով՝ մոռցուեր էր, հետը առնել հռովմ տանիլ վաւերացնել տալու հա մար։

Ասի ընթերցողդ գիւրին բան մը կ՚երեւ նայ։ բայց անգամ մ՚ալ իրեն հարցուցէք։ Աբդ եօք քանի՛ քանի անգամներ եօնուղ պալըղիի պէս ալի քներուն մէջ մտեր ելեր է։ քանի՛ ան դամ սանդուղներէ վար գլորելով՝ խուր տուխաշ եղեր, խըռըմճներուն ոտքն է պըռ լուեր։ քանի՛ անգամ ձիերէն վար իյնալով՝ սիւրիւճիներու չալակով իր տեղը դարձեր է։ Ո՛րպիսի փոթորիկներու հանդիպելով՝ հաւատ քի եկեր, ու ոտքը ցամաքը դրածին պէս՝ ե կէ համա՛, եկէ ըսա եղեր է։

Ասոնց ամէնուն ալ, չիտակը ըսելու է եա, մարդը նահատակի պէս համբերութեամբ տա ըեր է, մինչեւ որ այս օրուան օրս աղգային նաւուն պատասխանկոյին վրայ ելեր նստեր է։

Հոն ո՞վ ըլլայ նէ՝ վարիւնները խարընճայի պէս չեն երեւնար աչքին։ Գաղղիացւոց պէս մեծ աղղի մը կայսրութիւն անգամ՝ սըւոր ձեռ քը պագնելու երկինամ ըսելն իքէն, մազ մը նայ չկրերը պիտի բրդեին։ բայց ի՛նչ ալ ը նէր, քանի որ տնոր համար միայն եկած էր, թէպէտ բարիզէն տիւլիւնով տեսեր էր այս մարդը, բայց դիրքը հետուէն այնչափ բարձր չէր երեւցեր իր աչքին։ իսկ երբ հոս մօտէն տեսաւ, մեծութիւն ալլահ, գլուխս վեր առնեմ, սրտոր նստած տեղը մէյմըն տեսնեմ ըսելու չի մնայ, իր գլխու թագը վար ինկաւ։

Հայոց պատրիարքական Տեղապահը այն քան պզտիկ երեւցաւ իրեն՝ որ ըի քեապի հան դէսի մը օր փոքրաւորի պէս դանի ետին թախ միչ ընելու ելաւ, մինչեւ որ այն ծերունի Արք եպիսկոպոսը հողմահարներն անգամ մոռնա լով՝ բոպիկ բոպիկ լեղապատառ փախաւ։

Մեր այս հսկան, աղգային երեւելի պան քերի մը հարսանեաց սեղանը պզտիկ է չեմ սչմիր ըսելով չբաղմեցաւ, պնաց անկուրիացի հարուստի մը տուն՝ փաթիլճան ռօմմասիին խա նահաթ ըրաւ և իրեն պէս խոշոր են տէյի կերաւ։

Իրեն ստորակարգեալ եպիսկոպոսները այն քան չնչին բանի տեղ դրաւ, որ բարեկեն դանին մորթուած խաշերու պէս պատճանուն բռնեց՝ մէկիկ մէկիկ եկեղեցեայ պատերն ի վար կախեց։

Հոզովուրդը բոլորովին չէօր չէօփի պէս ա ւել ֆարաշին բերանը տալու եկաւ։

Մէյ մ՚ալ առնկ վեր նայիմ, ինձմէ բարձր տեսնեմ ի՛նչ կայ, ըսաւ։ Ի՞նչ կը նայիս, ամ պերը գլուխն վրայ պայթելու մօտ էին։ Ամեն քիչ մը վար իջնամ, նայիմ ինծի հոս հանողը ինք ի՛նչ բանի վրայ է, ըսաւ, ու ցատկելուն պէս ինքզինքը Ռուսաքեթպետական քաղաքը գտաւ։

Հոն ոտք նետեց չնետեց՝ տեսաւ որ իշխա նութիւնն ալ հետը մէկտեղ նետուեր է։ Սո՛ր ըեցնէ, հս քեզ հոն ձգեցի, Գասպարեանն ալ պահապան թողուցի, ի՞նչ ելար ետեւէս եկար ետիդ նայէ, ըսաւ իշխանութիւնը, այն ալ հոս եկած է Գերապայծառագունիդ հրամանաւ։ Սանկ նայեցաւ որ իրաւ մարդը գիշերով վա ղեր եկեր էր իր կաթուղիկոսութեան դամբա նականը նոյն իսկ Հռովմայ մէջ իր գլխուն վրայ կարդալու։

Այս վիճակին մէջ երկար ատեն ապրին անդին երերկոտաց, և նոր մրթմրթած ոչխարի պէս սուրի հարուածը սուտ է մի, իրաւ է մի, նայիմ երազ է՝ ինչ է ըսելով վայրկեան մը մտիկ ընելէ ետքը, թէպէտ գլխուն եկածը հասկընալով՝ սկսաւ չափազանցիլ ըլլալ, բայց մարմինը գլխէն չատ՞նց զատուեր լմնցեր էր։

Աւոր վրայ ալ երեսը պինտցուց։ Դարձեալ նաւը մտաւ և իր տեղը կը փնտռէր, և չուանները պլլուելով՝ նորէն վեր եկեմ ըսաւ ալ նէ՝ չուանը փատուք ըլլալուն կտորը ձեռքը մնաց և ինքն ալ ետեւուն վրայ սրջեցաւ ինկաւ։

Իր արբանեակներէն չատերը թէ և չատ չանք ըրին, և անոր թև թիկունք ըլլալ ուզեցին առջի մեզգին դառնալ տալու համար, բայց քամառօթը՝ որ Մամուլին եապանճին չէր, հասկըցուց իրեն թէ այդ տեղը Պետրոս իննեըրորդին է, և հիմա ինքը ուր է նէ կուգայ կնստի։

— Ի՞նչ կըսէք. այս իմ տեղս է, ես եմ Պետրոս իննեըրորդ. Ատիկա յաւիտենական թիւն մըն է, որ իմ անձիս վրայ միայն օրինաւորութիւն կրնայ դառնալ։

— Ո՛չ, ոչ այդպէս են ամպարիշտք և ոչ այնպէս։ Դուք Պետրոս իննեըրորդին անունը լսեր էք՝ թէ գինքը տեսեր էք։

— Ախպա՛ր, հիմա խելքիս կուգայ. իս կտոր կտոր պիտի ընէք։ Բանի՞ Պետրոս իննեըրորդ կըլլայ. ես մէկ հատին ալ դեռ կասկած ունէի (խօսքը մէջերնիս մնայ)։ Դուք ինչ համարձակութեամբ բաղմապատկելու ալ եղեր էք այդ ապառիկ տիտղոսը։

Այս խօսքը լսելուն պէս՝ անդիէն կէտիքլի միւպաշըրներէն մէկը, ծոցէն փաքէթ մը հանելով՝ մէջէն թէմէսիկ մը ներկայացուց իրեն՝ ինը հազարնոց ֆէյ-ֆա պայմանաժամով, և հարցուց թէ ատոր ստորագրութիւնը ինն է։

— Ո՛չ, բնաւ երբէք, պատասխանեց։

— Հապա Պետրոս իննեըրորդ եմ կըսես նէ՛, ուրեմն ինչո՞ւ այս ստորագրութիւնը չես ճանչնար։

— Ուրիշ տէր եկած է ատոր։

— Հայ հայ, ես անցեալ օր Ալեւելեան կաթողիկոսարանը տարի, հոն ճանչցան՝ պատնեալու ճակատին դնելու եղան։

— Ատանկով պարտք հատուցուի նէ՝ ես ալ կընդունիմ։ Ես պայմանաւ իս Պետրոս ինն ներորդ կընդունի՛մ։

— Ըդ իմ դիտնալու բանս չէ, փարայը վերէն տիւտիւիս չալար։

— Լէյ, փաղարըլըխի նատինք նէ՝ ի՞նչպէս կըլլայ։

— Այս պարտքը պաշապաշ հատուցանելու է, ասկա թէ ոչ՝ ծակը կմտնաս։

— Պէ՛, ա՛քուղամ, ատոր երեսուն տարուան վաստակս ալ տամ՝ չօգտեր։ Ձեռքիդ մէջ եղած փաքէթը բոլորն ալ թէմէսիկներ չե՞ն։ Ա՛խ, ի՞նչ ըսեմ ան նոր իննեըրորդին, որ բաստ եկած տեղը իմձա է կոխեր։ Պապ ըլլամ՝ պարտք չեմ կրնար հատուցանել։

Միւպաշըրը կասկածելով՝ որ չըլլայ թէ Պետրոսները իրարու վրայ ձգեն այս պարտքը, որով մինչեւ վերջը անվճար մնայ, գնաց առնելիքին տիրոջը խապար տալու, որ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնէ։

Այս կասկածը ամէն առնելիքի տիրուբտանքներուն ազդելով՝ Պատրիարքարան ժողվուեցան, և հոն տեսնելու բան էր տեղի ունեցած անցքերը։ Բայց մենք հոս ալ տեղ չունինք չարունակելու այս անցքերը, որոնցմով ամբողջ Թերթերնիս չենք կրնար լեցընել, օր մ՚ալ ատոր նկարագրութիւնը

կընենք։

Պէշկէվ մը հարուստ ըլլալը նոր ճամբայ մը։

— Հրեայ կինոլորին տապան։

Երբ արեւը գիշերուան ծոցէն, նոր հարսի մը պէս գլուխը բարձրացուցած, հորիզոնին երիզերը փառրլ փառրլ կը վառէր, Լչէքճի թորոսը սամանէ տէօշէկի մը վրայ, իրրև Սողոմոն իր քնարանին մէջ, փառաւորապէս եան կոդար։ Ժամը տասնըմէկ էր, էշերը ղըռըլ ղըռըլ կը զռայլին ախոռին մէջ՝ որ տէրերնին արթննայ, որովհետեւ աշխատութեան ժամանակը հասած էր. սակայն Թորոս, քէնէկ գըլուխը, որուն թէփէյէն մինակ պոչ մը ձգած էր, ու արեւէն եփած ճակատը, սիւնկէրա-

նման քիմիը, ու պէքճի սօփասիլի պէս հասած մատուցներովը պըյրլիը սիւրմէլէմիշ ընելով այնպէս մը կոտրտուկին մէջ այս իր հրաշալի կերպարանքը կը դիմէր, կ'ըմպէլեր ու ինքզինքը ինկիլիերայի դրամչային աղջկանը լալըլս կը գանար։ Ա.յս խորհրդածութիւնները խեղճին սիրիները թուլցուցին, ու չդիմանալ տէօշէկը ձգել, քսակը ձեռք առաւ տէսնելէ ետք այն օրուան դատելիք ապրուստ ունէր։ Ի՛նչ կը նայիս, լաթէ դատայէն, մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ ու վեց ղուրուշի պահերը կը թափին։ Ա.յս միջոցին մէկը թաղուր թուգուր ախաւին դրան զարկաւ, այրար Թորոս մէկ ցատկելուն դուռը բացաւ։

— Բարի լոյս, պօռատ, կարճ ու կճատ մէկը, բարի լո՛յս, լսեցի՛ր ինչ նոր խապար կայ այսօր, լսեցի՛ր պէշլիկով մը հարուստ ըլլալու ճամբան։

— Ատուած վկայ ա՛չ, ինչ. պէշլիկո՞վ մը։

— Ը՛հ, եկիր կայնէ, ոտք եկիր, ու աճէլէ երթանք սա տեղը զէնկին ըլլանք։

— Ո՛ւր երթանք։

— Եիւքսէք գալաթըրմ։

— Որո՞ւն մաղազան։

— կէնասլըրի մը, պէշլիկ, օն պէշլիկ բաղար մը կըսեն կոր չէյտեմ, նոր խանութ մըն է բացուելը, ուր երթաս պէշլիկ մը տաս նէ, հարիւր հազարի, քսան հազարի բան մը կը վաստկին եղեր։ Իշմէ կաղէթաները կըսեն կոր։

— Թելքիդ մի եկաւ, ինչ եղաւ, պէ՛ճանըմ, զավալլը, երդիր մի տեսար ինչ եղաւ, եւ երկ գիշեր փորդ անօթի պառկած ըլլալու եաւ

— Իշմէ պէ՛ լաթուրդա մը լաթօղա մը կը-սեն կոր, անոր մէջ դրեր է եղեր այս կէնասլըը։

Երբ այս լսեց Թորոս՝ ոտքը գետնէն կտրեցաւ, խնդումէն գլուխը թաւանին կը զարնէր, տէօշէկէն վար ցատկեց, զուրգան ըլլամ քեզի կիրակոս աղբար ըսաւ, քի պու զարտաչըդը պանա իմաին, կէլ կիտելիմ սէ, սալըրդ վարըալարը, քեմէրնիս կը զարնենք, էշն ալ քեզի մէկն ալ, սիլա կանէնք կերթայ։

Ա.յս ըսելով երկուքն ալ մատ մատի անցուցած, եէվի խալէյէն տաղըրա տաղըր տապանակ ուխտի ճամբայ ելան, իրարու ցած ձայնով ապագրելով որ մարդու բան չըսեն ու իրենք միանակ զէնկին ըլլան։

Պէ ինչ կը տեսնեն, Յամանթիայէն ճամբայ խաթու երբ հասան, Հայու եաշմախը խաթունները, մէյ մէկ խոշոր մշոր զաւակներ երիկներնուն կռնակը չալկեցուցած կէօչ կընեն, Հոռմի կնիկ մը, մեր աղբարներուն քովը կը մօտենայ ու կըսէ։

— Ծանըմ, քուզում, պէպլիկ բաշլըընայ պուհատան կիտիլէմէք օլըր մը՛։

— Վայ չան որդիւ, կը պոռայ Թորոս, չունտան կիտին, չունտան, եէտի խուլէյին ճամբան նորէն անոնց ցըցընելով։

— Տես, կըսէ, կիրակոս, ծերերը, տղաքները, քէօրէր Թօխաչներ, պէշլիկ մը ունեցողը մեր տեղը կ'երթան բաղդերնին չընելու։

Ասոր վրայ կատղած, Թորոս ու կիրակոս, տապանակնին կը վերցընեն, նէֆէսնին կտրած, որպէս չունեցուս պէս հեկեկալով հասան եիւքսէք գալաթրըմ, ուր տեսան որ մաղազայի մը առջեւ բազմութիւն մը խռնուած էր։

Հէմէն Թորոս, էշ նահատակի մը պէս առաջ նետուեցաւ, մէկ ձեռքը պէշլիկ, մէկալ ձեռքը բայ, բաղդը բռնելու պատրաստ։

Ջելէպի՛, չելէպի՛, պանա պիր նուէրը վեր, հէ, պանա պանա։

— կօտ աեմ իթի, մօրից Թըրն տէթի մէն աուր։

— վ՛այը տօն է, վաղը տօն է, կելէմէյիդ։

— Բարտօն, բարտօն, էյի, լաւ իմ Մօրից։

Ա.յս ըսելով ձգեցին որ Թորոս ներս մտնայ, ու նուէրն առնէ։

Թորոս, նախ խանութին մէջ եղող վաճառքներուն վրայ աչքերը չանախի պէս բացաւ. օձի դէմքով երկու ծառայք, մայմունի պէս մէկ կողմէն միւս կողմ կը ցատկէին որ եղող թիւերը գտնան։ Պորտի մը վրայ բարձրացած, երկան քիմով, անճոռնի հրեայ մը կը կենար, երբեմն մէկուն, երբեմն մէկալին կէց կամ մուշտա կը դնէր որ հանգիստ կենան։ Թորոս, մօտեցաւ խանութին տիրոջը, հրեայ կենսալըրին քովը, որուն պատանեայի բնիկ երեսէն ու ըմօխմախով ծեծած քիմքէն կը տես-

նուէր մէկ սառանային ղաւակ էր։ Առջեւը սըղընձէ կըր աման մը կար, որուն մէջէն ամեն-քը թիւերը կը քաչէին։ Թորոս, աչխարհքին վրայ ունեցած վերջի սառակը, հրեային ափը դրաւ, որուն մէջ ամեն բան յաւիտենական կը կորաւի։ Դողդողալով նուէրքն հանեց ու կենսաբերին տուաւ, որ կոկորդիլոսի պէս բե-րանը բանալով, պոռաց

Բէնտէ տէքա քիլիսատէս էքսինսա էֆսա՛.
Ցիֆթիին թանուզենթ սիլքստի սէմի՛.
Պէշ օն պին ալթմըշ եէտիի՛.

Թորոս, աչքերը չռնակի պէս բացած, ո-տուըներուն մատերուն վրայ անչարժ կեցած, կ'սպասէր տեսնալէ երկինք ինչ թանկագին բան պիտի իրեն տար. մէյմ'ալ մանչուն մէկը կապկի պէս ցատկելուն, քիթը բերանը ծռե-լով ու ծաղրածու ձիծաղով մը, եկաւ Թորոսին ձեռքը վեր հինգ փարանոց փայտէ տիւտիւկ մը տուաւ։ Թորոս, ազէ արձան դարձաւ երբ ղայս տեսաւ, կը գարձներ ձեռքին մէջ, աչ-քերը կը սրբեր ըսելով թէ արդեօք սխալ կը տեսնայ։ Գալը եղողները, սկսան բարձրաձայն խնդալ վրան։

— Է՛հ, չելեպի, ըսաւ Թորոս. նէրէսէ եիւղ պինիք մալ։

Հրեային կենսաբերը, տիւտիւկը վչելով, պու կիւղել, պու ալթըն, պու անթիքա. ամա սի-ղին ֆօրթունա եօղ։

— Թօխտուղ անիծեմ, սառանային ղաւակ. պոռաց Թորոս, պէշլիկի վեր քէօրէք սէնի չըֆըթի, ալտահմազ հէ՛։

Այս ըսելով Թորոս, օրհնած եռմբուխը հրեայ կենսաբերին գլխին վրայ բարձրացուց։ Աւսր ախպարը, կախանաքիթն մօրից, վաղեց որ եղբայրը պաշտպանէ։ Թորոս, անոր կէս մը տալով փողոցը նետեց։ Դառնում դռնում մը բրդաւ խանութին մէջ. վայ գլուխս Հռոմի-սիմէ, սա չօճուխս նայէ, քէօրէք, եօլտուրէ-ճէքսինիզ պիզի, կը պոռային Հայ կինները. կամօթի պիսթին, կը կոխէր դօնսօլտանի բա-լիքարեա մը. անանկ որ պէշլիկի լօթէրիան վայրկեանի մէջ եռմբուխի բազար մը դար-ձաւ։ Խեղճ Թորոս խաւխուխը խայտ ըրաւ, չալ-վարը կտոր կտոր, մէկ բար տաւ մօրթը աղա-տելու համար փախաւ դուրս եկաւ։ Ու հիմայ հասկցաւ թէ՝ հրեայի մը ձեռքով ղէնկին ըլ-լալ ինչ ըսել է, անիծելով զամենքն ալ, լա-ֆօնթէնի բերնին որսը, սառներին համար չրին մէջ նետուղ չան պէս, պոչը կախած ախոռը դարձաւ ու տէյնեկը ձեռք առնելով, ինչ-ուան իրիկուն, ախ, չիւշ, եղերը վարեց որ անօթի թենէ չի մեռնի։

Այս պչխարհքիս վրայ մեկը երբեք պէտք չէ խաբուիլ շատ խոստմունքներ ընող մարդէն, որովհետեւ նա միշտ ստոյգ կըլլայ։ Վկայ մեր կենսաբերը, իրաւ խանութին մէջ քսան ոսկիի վաճառքներ հասարակայ աչքին կը ցուցնէր, սակայն առնոյ թիւը, բաղդին տուի-ին մէջ չի գտնուիր անչուշտ. ինչուան որ ա-սոր տեղեկանայ տէրութիւնը, Հրեան իր պօխ-ճան կը կապէ կելլայ կերթայ. Զգուշացէք ու-բլեան, ո՛ Հայք, ու մի փուճ տեղը ձեր պէշ-լիկները՝ մեր Թորոս աղբարին պէս, հրեային ափը դնէք որովհետեւ ասոր փոխարէն առ-նելիքնիդ եա խուրչուն խալեմ մը, եա փա-րանոց ափսուկ մը, եա ձիկարայի մը թուզմ ե։

ՄԼՔԻՍՏՈՓԷԼ։

1871 Ապրիլ 4 Նիկոմիդիա։

. . . էֆէնտի։

Սրդէն խոստացայ ձեզի Ազգային լուրեր հա-ղորդել, ահաւասիկ կ. Պոլսէն դառնալնէս վերջը ա-ռաջին անգամ քաղաքս տեսի ունեցած Ազգօգուտ մէկ ձեռնարկութիւն մը, որն որ ինչպէս կյուսամ՝ պիրելի է եւ ձեզ։

Ապրիլ ամսոյս երեքին Վարժապետեան Գեր. Ներսէս Սրբազան Ազգ եպիսկոպոս Հօր ուղեկցու-թեամբ քաղաքիս նուագմատոյցն հասնելով, տեսանք որ խուռն բազմութիւն քաղաքիս Ազգայնոց՝ ի բաց առեալ օտարազգիները, դիմաւորած են նորընծաներ Առաջնորդնիս. եւ տեղւոյս կառավարութեան կող-մէն պատրաստուած պնուրներու առաջնորդու-թեամբ Հայոց թաղը հասնելով, դիմաւորեցին պնու-րին գերապատուութիւն դպրոցի աշակերտք ակե-ղեցական չափիկով, ուսկից սկսեալ մինչեւ ի Ս. եկեղեցին երգեցին անդադար, ուր Սրբազան Հայրը առանձնական աղօթքէն վերջը օրհնելով պնուքը դի-

մաւորող բազմախուռն ժողովուրդը եւաւ յառաջնորդարան, հեռեւեալ կիրակի առաւօտ կարդացուեցաւ 'ի լուր ժողովրդեան հետ բերած Պատրիարքական կոնդակը, որմէ ետքը Գեր. Սրբազանը կոնդակին կարեւոր կէտերը բացատրելէն վերջը՝ յիշեցոյց ժողովրդեան դպրոցները բարեկարգելու պարտաւորութիւնը 'ի դասախարակութիւն Ազգային մանկտւոյն եւ յօգուտ ազգին։

Սկզբցեալ աւարտումէն ետքը անմիջապէս քաղաքիս Ազգային երեւելիները առաջնորդարան հաւաքուելով, Սրբազանը իր գործօնէութեան եւ ազգապարծութեան առաջին մէկ ապացոյցը տուաւ։ Իմանալով երկսեռ դպրոցաց եկամտից անբաւականութիւնը, կամ քօնսօլիտ ընելու կամ եկամուտ բերող անշարժ կալուած առնելու մտօք դրուած մը ըրաւ եւ առաջին օրինակը ինք տուաւ տասն օսմանցի լիրայ տալով կանխիկ, եւ հետզհետէ քահանաներն ու աղայներն ալ գրուելով, յորոց ոմանք կանխիկ վճարեցին, առ այժմ մօտիկ երեք հարիւր լիրան քօնսօլիտի ոսկի պատրաստուած է՝ որ ըստ օրէ քաղաքիս բոլոր աղգայիններէն մինչեւ երեք հազար քօնսօլիտի ստակ հաւաքելու յուսով, եւ այս Ազգօգուտ ձեռնարկութեան հանգանակողներուն անուանց ցուցակը անմիջապէս կհրատարակուի։ Եկեղեցւոյ դուռը իրենց նպաստից քանակութեամբն հանդերձ, յօրինակ ամենեցուն, որոց հետզհետէ սիրով դրուելու պատրաստ ըլլալնուն երաչխաւորելով, կը խոստանամ, որ Ազգային լրոց հետ՝ եթէ ընդունելի կըլլայ հանգանակութեան ցուցակն ալ օրինակելու եւ խրկելու կխոստանամ։

Ձերդ Ազնուութեան աղօթամատոյց բարեացակամ

Մեսրոպ Եպս. Հայնայ
Գ. ՁԷՆԷԼԵԱՆ

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Մեծ. կարապետ աղայ Մ. փիւսկիւլեան՝ որ ասկէ առաջ Տրապիզոն «ավէրէ և վէֆէ էվ արծաթեղէն զարդերը, այսինքն՝ օղ, պրօշ, կոճակ, թեւնոց, տուփ, եւայլն կը պատրաստէր, կը ծանուցանէ իւր մեծարդոյ յաճախորդաց, թէ իր դործարանը Տրապիզոնէն ի Պոլիս փոխադրած է, Նուհր Օսմանկիւղ մզկիթին դիմացի կարգը, 37 թիւ խանութը. ուր պատրաստ կը գտնուին վերոյիշեալ զարդերը, և ուզողը իր անուանիշը (մարքան) կրնայ վորագրել տալ հոն իր ղարդերուն վրայ։

Ազգային վարժարանաց մէջ այցելութեամբ Հայերէն և Դաղղիարէն լեզուաց դասախօսութեան համար արժանաւոր դասատու մը կայ։

Պէտք ունեցողները կրնան մեր դրասենեակէն տեղեկութիւն ստանալ։

Բեւրա թաղսիմ վողոցը թիւ 20, ծխական Պ. Յովհաննէս, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան, որ ամէն տեսակէ ընտիր և պատուական ծխախոտ կդտնուի իր խանութը։ Յաճախորդները կրնան գոհ ըլլալ նաև ծխախոտներու դինէն՝ որ բաւական զեղչով կծախսուի։

Ազգային երիտասարդ մը քալ Տոմարակալ, դեղեցկագիր ունամակագիր Հայերէն, Անգլիարէն, Դաղղիարէն ու Իտալերէն լեզուաց, կը փափագի վաճառականական ընկերութեան մը մէջ այն պաշտօնին մտնալ։

Ուզողը Մամուլի դրասենեակը պէտք է ներկայանալ։

ՏԱՂՔ ԱՆԱԿՐԷՈՆԻ
ՀԱՆԴԵՐՁ ԾԱՆՕԹՈՒԹԵԱՄԲՔ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ Ի ՀԵԼԼԷՆ ԲՆԱԳՐԷՆ

Թ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Վերոյիշեալ գործը՝ որ Հելլէն քերթողութեան մէջ պատուաւոր տեղն ունի, մեծապատիւ թարգմանչին աշխատութեամբը Հայ լեզուի փոխուած ու հրատարակուած է և կը ծախուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով։

ՇԱՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
ԳԷՈՐԳ Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Ե. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ